

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"

Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

ДЕЛО ČERNÁK срещу СЛОВАКИЯ (CASE OF ČERNÁK v. SLOVAKIA), жалба 36997/08

Решение на Трето отделение от 17 декември 2013 г.

Чл.5 §4 - обжалване на задържане пред съд- нарушение

Производството по чл.5 § 4 трябва да бъде състезателно и винаги да гарантира „равнопоставеност“ на страните. Равнопоставеността не е осигурена, ако на ответната страна се отказва достъп до тези документи, които са от основно значение, за да се направи ефективно възражение спрямо законността на нейното задържане, ако не е изслушана лично и ако не е имала възможност да получи ефективна помощ от адвокат.

С редица присъди през 2000 г., 2001 г. и 2002 г. жалбоподателят е оправдан за отвлечане и убийство и е признат за виновен за изнудване, данъчна измама и митническа измама, за което е осъден на осем и половина години лишаване от свобода.

Той излежава тази присъда до ноември 2002 г., когато е освободен условно. На непосочена по-късна дата той напуска Словакия и отива в Чешката република.

През 2003 г. в Словакия е издадена заповед за арестуването му с цел да бъде върнат в затвора и да излежи останалата част от присъдата, наложена през 2000 г., 2001 г. и 2002 г.; въз основа на тази заповед той е задържан в Чешката република и е екстрадиран в Словакия с решение на министъра на правосъдието на Чешката република от 18 септември 2003 г.

След това той излежава остатъка от наложената му преди това присъда, която изтича на 26 октомври 2006 г.

На 22 декември 2005 г., на 15 февруари, 4 април и 25 октомври 2006 г. и на 21 февруари 2007 г., съответно, на жалбоподателя са повдигнати и предявени седем обвинения в убийство и приготвяне за убийство, за които се твърди, че са извършени преди екстрадирането му в Словакия през 2003 г. Производствата по всички тези обвинения са съединени на 26 февруари 2007 г., но производството във връзка с едно от обвиненията в убийство в крайна сметка е отделено на 10 юни 2007 г.

Междувременно, на 24 октомври 2006 г. окръжният съд в Банска Бистрица постановява отново задържане под стража на жалбоподателя по висящо дело относно обвинението от 15 февруари 2006 г. Задържането следва да започне да се изпълнява веднага след като изтече присъдата му. След междинно обжалване от жалбоподателя заповедта за задържане е потвърдена от областния съд в Банска Бистрица.

Жалбоподателят е задържан до 1 февруари 2007 г., когато е освободен от областния съд в Банска Бистрица след решение от същия ден, което потвърждава разпореждане за освобождаване, издадено преди това от районния съд в Банска Бистрица на 21 декември 2006 г.

Разпореждайки освобождаването му съдилищата приемат, че обвинението от 15 февруари е в нарушение на „принципа на особеността“ по член 14 на ЕКЕ по отношение неговата екстрадиция през 2003 г., както и неговото задържане по това обвинение. Съдилищата смятат също така, че следователно обвинението срещу него и всички процесуални действия, извършени в рамките на производството по това обвинение, са юридически погрешни. Въпреки това, не е оправдано да се прекрати производството по това обвинение, тъй като нищо не пречи на неговото продължаване, при условие че е дадено съгласие от страна на Чешката република.

Междувременно, на 22 декември 2006 г. окръжният съд в Прешов в Словакия издава европейска заповед за арест („ЕЗА“) по отношение на жалбоподателя на основание обвинението от 25 октомври 2006 г.

На 19 и 26 януари 2007, съответно, две съдилища в Чешката република – градският съд в Прага и след обжалване от страна на жалбоподателя Върховният съд в Прага, дават съгласие процесът срещу жалбоподателя да се проведе в Словакия съгласно ЕЗА от 22 декември 2006 г.

На 2 март 2007 г. окръжният съд в Прешов издава друга ЕЗА по отношение на жалбоподателя и останалите обвинения за убийство, т.е. тези от 22 декември 2005 г., 15 февруари и 4 април 2006 г. и 21 февруари 2007 г.

На 19 април и 2 май 2007 г., съответно, градският съд в Прага и след обжалване от страна на жалбоподателя Върховният съд в Прага дават съгласието си делото му да се гледа в Словакия в съответствие с ЕЗА от 2 март 2007 г.

Според бележка в материалите по делото на окръжния съд в Прешов (съдът потвърждава задържането под стража) от 7:30 ч. на 2 февруари 2007 г. служител в този съд по указание на съдия се опитва да се свърже с двамата защитници на жалбоподателя, чиито кантори са на около 350 и 200 км от седалището на съда, за да ги призове на заседание с участие на обвиняемия (*habeas corpus hearing*), насрочено за 13 ч. същия ден.

Заседанието с участие на обвиняемия (*habeas corpus*) започва навреме в 13.00 часа. Жалбоподателят на няколко пъти се оплаква, че не се чувства добре. На два пъти е викана бърза помощ и в един от тези случаи той е отведен в болница и е прегледан със заключение, че е здрав и може да се яви в съда. След завръщането му от болницата около 14:45 ч. заседанието се възобновява в присъствието на защитата, която междувременно е пристигнала.

На защитата е предоставено копие от заявлението на СГП за ЕЗА от 22 декември 2006 г. Освен това, заседанието е прекъснато за 20 минути, за да може тя да се запознае с материалите по делото и впоследствие, преди то да се възобнови в 15:40 ч., да се консултира с жалбоподателя.

В 17:10 ч. заседанието се закрива от окръжния съд, който задържа жалбоподателя под стража на основание, че той може да се укрие. Протоколът от заседанието сочи, без да дава подробности, че заповедта за задържане под стража е произнесена с мотиви [на които се основава] и указания за възможните правни средства за защита.

Междувременно обаче на 12 февруари 2007 г. областният съд в Прешов отхвърля жалбата на защитата на закрито заседание, без да изслуша жалбоподателя или неговата защита. Решението е взето, преди на защитата да бъде връчена заповедта за задържане под стража и следователно при отсъствие на основанията за нейното обжалване.

На 5 април 2007 г. жалбоподателят внася жалба в Конституционния съд по член 127 от Конституцията, в която се твърди за нарушаване на неговите права по член 5 §§ 1 (с), 3 и 4 от Конвенцията.

По специално той твърди, че подновяването на задържането му под стража е свързано с обвинения за престъпления, за които се твърди, че са извършени преди неговата екстрадиция от Чешката република през 2003 г., че Чешката република към съответния момент практически не е дала съгласие за наказателното му преследване по тези обвинения и че следователно е налице нарушение на „принципа на особеността“ по член 14 от ЕКЕ.

Конституционният съд заключава, че обикновените съдилища са разгледали делото правилно и са изложили достатъчни мотиви в своите решения, без произвол, който да има отношение към Конституцията. По отношение „принципа на особеността“ не е взето отношение.

На 10 ноември 2009 г. жалбоподателят е признат за виновен и е осъден на доживотен затвор. Той обжалва присъдата си, но жалбата му е отхвърлена на 22 септември 2010 г. Той подава също така конституционна жалба, но на 3 май 2011 г. тя е обявена за недопустима.

Що се отнася до твърденията на жалбоподателя по отношение „принципа на особеността“ Конституционният съд смята, наред с другото, че наказателното му преследване в Словакия след екстрадирането му от Чешката република през 2003 г. за престъпления, извършени преди екстрадицията, е допустимо по силата на допълнителното съгласие, дадено от Чешката република. Като цяло той поддържа, че няма нарушение на „принципа на особеността“ по член 14 на ЕКЕ.

ПРАВОТО

Жалбоподателят се оплаква от нарушение на чл. 5 §4 поради това, че не му е била връчена заповедта за задържане, че ни се е запознал с междинната жалба на прокуратурата и че решенията по междинната му жалба срещу задържането и неговото продължаване са взети, без той да бъде изслушан.

1. Съдът потвърждава, че член 5 § 4 на Конвенцията дава право на арестувани или задържани лица да се запознаят с процесуалноправните и материалноправните условия, които са от съществено значение за „законността“ на лишаването им от свобода от гледна точка на Конвенцията. Това означава, че компетентният съд трябва да разгледа

не само съответствието с процесуалните изисквания на вътрешното право, но също и обосноваването на подозрението, което лежи в основата на ареста и легитимността на целта, която се преследва с ареста и последващото задържане.

Изискването за процесуална безпристрастност по член 5 § 4 не налага еднообразен, неизменен стандарт, който да се прилага независимо от контекста, фактите и обстоятелствата. Макар и да не е необходимо производството по член 5 § 4 винаги да е съпроводено със същите гаранции като тези, които се изискват по член 6 за наказателни и граждански производства, то трябва да е пред съд и да осигурява гаранции, съответстващи на въпросния вид лишаване от свобода. Така че, производството трябва да бъде състезателно и винаги да гарантира „равнопоставеност“ на страните. Равнопоставеността не е осигурена, ако на ответната страна се отказва достъп до тези документи, които са от основно значение, за да се направи ефективно възражение спрямо законността на нейното задържане. Може също така да бъде изключително важно лицето не само да има възможност да бъде изслушано лично, но и да получи ефективна помощ от своя адвокат.

2. Независимо от това Съдът отбелязва, че адвокатите на жалбоподателя са призовани на заседанието по мярката за неотклонение само няколко часа преди заседанието, въпреки голямото разстояние между техните кантори и съда и че на това заседание им е връчено копие на ЕЗА и им е позволено да се запознаят с материалите по делото, както и да се съветват с жалбоподателя около 20 минути. Съдът е на мнение, че времето и условията, които са им предоставени за подготовка на тезата на жалбоподателя, са съществено ограничени.

3. с оглед сложността на въпросите, свързани с „принципа на особеността“ и факта, че с изключение на заповедта за задържане под стража от 2 февруари всички обжалвани решения са постановявани в закрити заседания, т. е. без присъствието на жалбоподателя или на негов адвокат, Съдът смята, че е уместно по последващата междинна жалба на жалбоподателя срещу заповедта за продължаване на задържането под стража той да бъде изслушан лично.

4. Съдът отбелязва по-нататък, че съгласно протокола от заседанието по мярката за неотклонение на 2 февруари 2007 г. заповедта за задържане под стража е постановена „заедно с мотивите [за нея] и указания за възможното обжалване“. Протоколът обаче не съдържа тези мотиви и е съвсем естествено жалбоподателят да очаква връчване на заповедта за задържане под стража в писмен вид, както обичайно се действа с оглед надлежното ѝ обжалване. Тъй като нито заповедта за задържане под стража, нито междинната жалба на СГП в писмен са връчени на жалбоподателя преди произнасянето по неговата устна жалба, изключително важното упражняване на правото му на обжалване по такова сложно дело на практика е сведено до проста формалност.

5. Нещо повече, както бе отбелязано по-горе, никое от националните съдилища, когато разглежда жалбите на жалбоподателя по заповедите за задържане и за продължаването му, не се произнася по най-важния аргумент относно законността на неговото задържане съгласно „принципа на особеността“.

6. Съчетанието на горепосочените елементи е достатъчно за Съда да приеме, че по отношение на неговите междинни жалби срещу заповедта за задържане под стража от 2 февруари 2007 г. и заповедта за продължаване от 10 юли 2007 г. на жалбоподателя е

отказано производство за преглед на законността на неговото задържане по смисъла на член 5 § 4 на Конвенцията. Съответно, налице е нарушение на тази разпоредба.